

**POSTAWY UCZNIÓW
SZKOŁY PODSTAWOWEJ
W RADZANOWIE
WOBEC PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ**

**Opracował:
mgr Czesław Marcinkowski**

1. Cele badań:

Cel ogólny :

Diagnoza postawy uczniów trzech najstarszych klas Szkoły Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Radzanowie wobec agresji oraz porównanie postaw uczniów wobec zjawiska przemocy rówieśniczej w szkole i środowisku zamieszkania po upływie dziesięcioletniego okresu funkcjonowania szkoły.

Cele szczegółowe:

Aktualna ocena miejsc w Szkole, w których uczniowie klas VI i VIII czują się najmniej bezpiecznie (porównanie danych z badania uczniów Zespołu Szkół w Radzanowie w latach 2015 i 2016)

Określenie stopnia zagrożenia agresją w środowisku zamieszkania przez badanych uczniów.

Ustalenie osób najbardziej agresywnych wobec uczniów badanych VI i VIII.

Porównanie form przemocy na terenie Szkoły i w środowisku zamieszkania.

Opis postawy uczniów wobec zjawiska przemocy szkolnej i rówieśniczej, dostrzeganej i przeżywanej osobiście.

Propozycje uczniów na rzecz poprawy bezpieczeństwa w badanej Szkole i w środowisku.

Wnioski dotyczące działań wychowawczych na terenie placówki, w środowisku i w rodzinach.

Próba oceny skali zagrożenia dla zdrowia z powodu spożywania napojów alkoholowych i środków odurzających przez badanych uczniów.

2. Uzasadnienie potrzeby badań.

Pierwsze dwa badania przeprowadzone w latach 2015-2016, pozwoliły określić poziom bezpieczeństwa uczniów w placówce i w środowisku w tym okresie. Uczestniczyło w nim 89 uczniów ze Szkoły Podstawowej i 44 z ówczesnego Gimnazjum.

Na osiągnięte wówczas wyniki miały wpływ warunki lokalowe szkoły oraz działania edukacyjne Rady Pedagogicznej, rodziców i pracowników obsługi, realizujące plany i programy wychowawcze.

Wyniki i wnioski zawarte w raporcie po obydwu badaniach posłużyły Dyrekcji, wychowawcom i nauczycielom opracować i wdrożyć dalsze działania wychowawcze, także z udziałem rodziców. Bardzo pożyteczne inicjatywy i osobiste zaangażowanie w poprawę bezpieczeństwa wykazał ówczesny dyrektor Pan Bolesław Urbaniak oraz wychowawcy klas.

W roku szkolnym 2015-2016 do miejsc najbardziej niepokojących, budzących lęk zaliczyli badani gimnazjaliści :

- łazienki (2,7)
- szatnia (1,8)
- korytarz (1,5)

pozaszkolne miejsca mało bezpieczne to :

- ulica (1,5)
- stadion (1,4)
- przystanek (1,0)

Badani uczniowie klas V-VI za niepokojące uznali :

- korytarz (2,1)
- schody (2,1)
- łazienki (1,7)

zaś poza szkołą :

- stadion (1,4)
- ulica (1,2)

W szkole dominowały wówczas takie formy agresji jak : wyzwiska, poniżanie, niszczenie rzeczy. Wymieniane były także przypadki pobicia, opluwania.

Ciekawe może okazać się pytanie : *Co sądzą w tym roku szkolnym uczniowie o zjawisku agresji w tej samej szkole, w swoich środowiskach ?*

Jakie zaproponują pomysły, by zmienić zachowanie na lepsze i pomniejszyć występujące zagrożenia w trakcie spędzania czasu podczas przerw między lekcjami a także poza szkołą ?

Troską nauczycieli i wychowawców jest zapewnienie bezpiecznych warunków do nauki. Szkoła jako instytucja wychowująca może okazać się miejscem mniej lub bardziej jawnej przemocy. Badania naukowe, sygnały docierające do nas ze środków masowej informacji, a także własne doświadczenia i obserwacje wykazują, iż przemoc jako negatywne zjawisko społeczne powstaje w wyniku zaburzonych interakcji międzyludzkich. Jest to zjawisko aktualnie niepokojące i szybko narastające w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Agresywne zachowanie może być jedną z form reakcji na frustrację. Przemoc w rodzinie, niezgoda w sąsiedztwie przenoszona jest często na teren szkoły, występuje wśród dzieci

Najnowsze badania wykazują, że około 50% młodzieży zetknęło się z przemocą w swoim środowisku, a 5-25% stało się obiektem przemocy.

Wzrasta brutalność zachowań w miejscach publicznych, rośnie poziom lęku przed agresywnym atakiem w biały dzień, na ulicy, wśród ludzi – biernych przechodniów, przed bójką na koncercie, meczu czy dyskotecie. Notowane są dramaty a nawet tragiczne zachowania dzieci i młodzieży.

Lęk przed agresją obniża poczucie bezpieczeństwa uczącej się młodzieży w danej placówce. Ma on destrukcyjny wpływ na atmosferę wychowawczą i organizację nauki. Dlatego warto poznać poziom zagrożenia przemocą w danej Szkole, by w porę podjąć środki wychowawcze dla zwiększenia bezpieczeństwa zarówno w budynku szkolnym, jak i w jej otoczeniu, a także w środowisku zamieszkania uczniów, angażując rodziców i specjalistów.

Z przemocą łączy się problem niedostosowania społecznego. Przemoc uważana jest za przejaw agresji, która wynika z deficytu umiejętności zachowań społecznych. Agresję trudno jest zmienić lub ograniczyć, gdyż trudno jest zmienić zachowanie agresywne, wyuczone w rodzinie, w środowisku itd.

3. Problemy badawcze i hipotezy.

Problem badawczy.

Analiza porównawcza postaw uczniów po upływie dziesięciu lat od pierwszego badania w 2015 roku i opis wprowadzonych zmian lokalowych i organizacyjnych w pracy dydaktyczno - opiekuńczej w 8-klasowej Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Radzanowie.

Hipotezy

Szkoła, jej warunki lokalowe i środowisko pozaszkolne były wtedy i mogą nadal stanowić źródło i miejsce różnych form zachowań agresywnych uczniów.

Opinie badanych obecnie uczniów o przemocy mogły ulec pewnym zmianom po upływie dziesięciu lat pod wpływem zmian społecznych a także sytuacji politycznej w Europie, obserwacji konfliktów międzynarodowych.

Uczniowie w wieku 12-14 lat spotykają się z agresją w szkole przede wszystkim ze strony rówieśników i starszych kolegów.

Badani zgłoszą ciekawe pomysły dla poprawy bezpieczeństwa zarówno w swojej szkole jak i w miejscu zamieszkania.

Poziom bezpieczeństwa związany jest z wielkością szkoły, wyposażeniem a także organizacją pracy opiekunczo - wychowawczej w całym roku szkolnym.

Troska o własne zdrowie zależy również od wiedzy uczniów o szkodliwości alkoholu i środków odurzających, a także od pierwszych doświadczeń w ich używaniu.

4. Metody badań.

Aby umożliwić porównanie badań użyliśmy podobne narzędzia :

1. Specjalnie skonstruowana do badań szkolnych zdaniowa, liniowa niekumulatywna SKALA POSTAW. Narzędzie to zawiera 12 stwierdzeń oraz 5 – stopniową skalę oceny opinii o zjawisku przemocy :

„zdecydowanie tak”, (+2),

„raczej tak” (+1),

„nie ma zdania” (0),

„raczej nie” (-2). *(załącznik nr 1).*

2. Metoda uzupełniająca „Ankieta dla uczniów” diagnozująca zjawisko przemocy w badanej Szkole i miejscu zamieszkania uczniów. W ankiecie jest 5 kategorii :

- miejsce przemocy – pytanie nr 1,2
- sytuacje – nr 3
- formy przemocy – nr 4,5
- osoby – nr 6
- reakcje badanych – nr 7,8,9,10

(załącznik nr 2)

3. Ankieta „Młodzież wobec alkoholu i środków odurzających”

(załącznik nr 3)

5. Spodziewane efekty badań i wnioski

<i>Dla:</i>			
1.Uczniów	2.Nauczycieli i Dyrekcji	3.Środowiska lokalnego	4.Rodziców
1. Uświadomienie uczniom przyczyn zjawiska przemocy. 2. Uczulenie na skutki agresji, na miejsca szczególnego zagrożenia i sposoby unikania wrogich zachowań. 3. Przekazanie uczniom wniosków z opinii na temat agresji spotkania, dyskusje itd.. 4. Zdrowie a używanie środków odurzających.	1. Poznanie miejsc szczególnie niebezpiecznych dla badanych uczniów w szkole i poza szkołą. 2. Poznanie form, osób i sytuacji szczególnie zagrażających zdrowiu uczniów. 3. Przyjęcie nowych działań profilaktycznych i opiekuńczo - wychowawczych dla klas i całej szkoły.	1. Przekazanie wniosków z badań: organom samorządu gminy Radzanowo 2. Próba zbadania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim na terenie gminy.	1. Włączenie rodziców (ojców) do rozmów oraz poprawy bezpieczeństwa dorastających dzieci. 2. Apel o ciągły rozsądny nadzór nad bezpieczeństwem dzieci poza szkołą, w czasie wolnym itd. 3. Apel o osobiste kontakty ze szkołą, z wychowawcami (udział w zebraniach)

Wnioski z badań będą zaprezentowane wkrótce podczas spotkania z uczniami i wychowawcą, na posiedzeniu Rady Pedagogicznej a także na zebraniu rodziców w listopadzie br. Planowane jest także spotkanie autora badań z członkami Komisji Oświaty w Urzędzie Gminy w Radzanowie.

Interesujące mogą okazać się wnioski z porównania obydwu badań.

6. Charakterystyka grup badawczych

Szkoła Podstawowa w Radzanowie posiada wieloletni dorobek w szerzeniu oświaty wśród dzieci i młodzieży na terenie gminy. Od ponad 100 lat zmieniały się warunki lokalowe placówki, poprawiono wyposażenie w pomoce naukowe, następowały zmiany organizacyjne i kolejne reformy edukacyjne. Od 1995 roku patronem szkoły zostaje Mikołaj Kopernik.

Obecnie w 18 oddziałach uczy się 333 uczniów, w tym 155 dziewcząt i 178 chłopców. Autobusem szkolnym dowożonych jest 140 uczniów czyli 40%. Zorganizowano 3 klasy sportowe i 3 klasy integracyjne. Zajęcia edukacyjne odbywają się na trzech kondygnacjach, w 19 salach lekcyjnych, świetlicy, bibliotece z czytelnią, hali sportowej, boisku szkolnym. Na terenie szkoły działa sekretariat, jest gabinet dyrektora, pielęgniarki, psychologa, dwóch pedagogów, logopedy, są dwa pokoje nauczycielskie. Blisko wejścia do szkoły działa szatnia, na parterze ukazany jest dorobek i sukcesy w sporcie, m.in. wiele pucharów, dyplomów. Do różnych pomieszczeń prowadzą przestronne korytarze, na ścianach umieszczono potrzebne informacje, plakaty, dekoracje.

W szkole zatrudnionych jest 43 nauczycieli, 6 pracowników obsługi, 2 osoby – opiekunowie, dowożenie dzieci autobusem szkolnym. Młodzież bierze udział w pracy kół zainteresowań: SKS, chór, koło językowe, koło plastyczne. Liczne są sukcesy w konkursach przedmiotowych i zawodach sportowych. Dyrekcja Szkoły poprawiając warunki do nauki i wypoczynku podczas przerw lekcyjnych uzgodniła drugie badanie opinii 3 najstarszych klas o przemocy rówieśniczej.

Szczególnie w tym roku szkolnym zagadnienie agresji, cyberprzemocy budzi duże zainteresowanie opinii publicznej, środków masowego przekazu, także Ministra Edukacji.

Tabela nr 1.

Wykaz badanych klas i uczniów :

Klasa	Liczba uczniów		W tym badani	
	w klasie	dziewczęta	ogółem	Dziewczęta
VI^B	19	7	18	7
VIII^A	20	7	18	7
VIII^B	18	11	17	10
RAZEM	57	25	53	24

W poprzednim badaniu (2015 r.) wzięło udział 89 uczniów ówczesnego Gimnazjum w Radzanowie, w tym 55 dziewcząt. W następnym roku (2016 r.) badanie przeprowadzono w Szkole Podstawowej w kl. IV-VI, uczestniczyło w nim 44 uczniów, w tym 24 dziewcząt. Zarówno w obydwu tych badaniach jak i w obecnym, zapewniono anonimowość odpowiedzi. W bieżącym roku szkolnym udział wzięło 53 uczniów z trzech klas, w tym 24 dziewcząt.

Warunki lokalowe w Szkole uległy zmianom, poprawiło się wyposażenie pracowni w pomoce naukowe, młodzież osiągnęła wiele sukcesów w sporcie i konkursach. Trzeba zauważyć, że aktualnie uczniowie żyją w innej sytuacji politycznej w świecie, co może wpłynąć na ich poczucie bezpieczeństwa, lęki, wyrażanie agresji rówieśniczej i ogólnie na wyniki liczbowe badania.

7. Analiza wyników badania opinii uczniów dotyczących agresji w „Ankiecie”

W budynku szkolnym jest zorganizowana nauka dla 18 oddziałów. Zajęcia trwają pięć dni w tygodniu, głównie na parterze, pierwszym i drugim piętrze. W czasie przerw uczniowie odpoczywają na korytarzach, a także przemieszczają się do innych sal, pracowni, pomieszczeń szkolnych. Wyznaczeni nauczyciele pełnią dyżury na poszczególnych piętrach. Poziom bezpieczeństwa oceniany został następująco:

Tabela nr 2

Najbardziej niebezpieczne miejsca w szkole.

Miejsce	Średnia oceny w skali 0-6			
	Kl. VI ^B N=18	Kl. VIII ^A N=18	Kl. VIII ^B N=17	Razem N=53
Szatnia	1,2	0,8	1,5	1,2
Łazienki	1,4	1,7	1,4	1,5
Korytarz	1,7	0,4	2,2	1,4
Wejście do szkoły	0,2	0,3	1,0	0,5
Sala gimnastyczna	0,7	1,0	1,8	1,2
Szatnia w-f	1,2	1,0	2,1	1,4
Boisko	0,3	0,9	1,4	0,9
Sklepik	0,7	0,4	1,4	0,8
Świetlica	0,7	0,4	0,8	0,6
Schody	1,3	1,4	1,8	1,5
Łącznik	0,9	0,7	0,8	0,8
Średnia	0,85	0,75	1,4	1,0

Badanie wykazało, że stopień zagrożenia bezpieczeństwa uczniów w skali 6-stopniowej jest niski. Najwyższe średnie oceny z badanych miejsc szkolnych uzyskały schody (1,5), łazienki (1,5) oraz korytarz (1,4). Najwyższy poziom lęku na korytarzu stwierdzamy w klasie VIII^B (2,2), w szatni w-f w klasie VIII^B

(2,1), w szatni w klasie VIII^B (1,8) zaś w łazienkach w klasie VIII^A (1,7). Są tematy do rozmów w klasach.

Bardzo zbliżone średnie dla całej grupy badanych uzyskaliśmy w roku 2016. Korytarz i schody były wtedy na pierwszym miejscu (2,1), łazienki oceniono poprzednio surowiej.

Pewnej indywidualnej opieki i terapii pedagogicznej wymagałoby niektórzy chłopcy i dziewczęta oceniający poziom leku w szkole liczbami : 4,5. Najwyższy poziom niepokoju w szkole wyraziła klasa III^B (średnia 1,4). Wymaga to dalszej analizy wychowawczej, przeprowadzenia rozmów indywidualnych.

Oceny poczucia lęku w środowisku zawiera poniższa tabela.

Tabela 3.

Niebezpieczne miejsca poza szkołą.

Miejsce poza szkołą	Średnia oceny w skali 0-6			
	Kl. VI^B N=18	Kl. VIII^A N=18	Kl. VIII^B N=17	Razem N=53
Ulica	2,1	1,8	2,1	2,0
Podwórko	0,4	0,4	0,5	0,4
Przystanek	0,7	1,2	0,9	0,9
Sklep	0,7	0,5	0,9	0,7
Dom rodzinny	0,4	0,1	0,2	0,2
Stadion	1,0	1,2	1,5	1,2
Autobus szkolny	0,2	0,2	0,6	0,2
Średnia	0,8	0,8	1,0	0,9

Z wymienionych w Ankiecie siedmiu miejsc za najbardziej niebezpieczne uznano ulicę (2,0), stadion (1,2) i przystanek (0,9). Miejsca te podobnie zostały ocenione w poprzednim badaniu. Te trzy miejsca budzą większy niepokój u dziewcząt. Miejszem bezpiecznym ponownie okazał się dom rodzinny (0,2).

Średnie dla klas wykazują, że w środowisku nieco mniej bezpiecznie czują się uczniowie z klas III^B. Wymaga to dalszej analizy z wychowawcą, rozmów z uczniami itd.

Tabela nr 4

Sytuacje, w których badani uczniowie przeżywają niepokój.

Miejsce	Średnia oceny w skali 0-6			
	Kl. VI^B N=18	Kl. VIII^A N=18	Kl. VIII^B N=17	Razem N=53
W czasie przerw	1,6	1,4	1,4	1,5
Na lekcjach	0,4	0,6	0,6	0,5
Na dyskotekach	0,7	0,9	0,8	0,8
Na wycieczkach	0,2	0,7	1,1	0,7
W drodze do szkoły	0,6	0,4	0,5	0,5
Podczas konfliktów z rówieśnikami	2,4	1,5	2,4	2,1
Podczas konfliktów w domu	0,9	0,3	0,8	0,7
Na koncertach	0,8	0,6	0,6	0,7
Na meczach	0,7	1,2	0,9	0,9
Na spotkaniach towarzyskich	0,4	0,2	0,8	0,5
Średnia	0,9	0,8	1,0	0,9

Badani uczniowie dość bezpiecznie czują się podczas lekcji tak jak ich koledzy 10 lat temu. Większy niepokój na przerwach sygnalizują uczniowie klasy VI^B. Największe zagrożenie spostrzegali wtedy i obecnie badani podczas konfliktów z rówieśnikami (2,1). Ostrzej oceniono obecnie konflikty we własnym domu klasa VI^B i VIII^B.

Średnie dla klas są podobne, zawarte są od 0,8-1,0.

Tabela nr 5 a**Formy przemocy zauważone w szkole .**

Formy przemocy	W szkole			
	Kl. VI ^B N=18	Kl. VIII ^A N=18	Kl. VIII ^B N=17	Razem N=53
Wyzwiska	16	17	17	50
Bicie, kopanie	14	5	9	28
Zastraszanie	4	4	5	13
Wymuszanie pieniędzy	1	0	2	3
Poniżanie	10	8	13	31
Przemoc seksualna	0	0	0	0
Niszczenie rzeczy	9	9	8	26
Zamykanie w łazience	3	4	7	14
Plucie	4	4	4	12

Tabela 5b.**Formy przemocy zauważone poza szkołą.**

Formy przemocy	W szkole			
	Kl. VI ^B N=18	Kl. VIII ^A N=18	Kl. VIII ^B N=17	Razem N=53
Wyzwiska	11	15	10	36
Bicie, kopanie	3	2	6	11
Zastraszanie	2	5	5	12
Wymuszanie pieniędzy	1	3	2	6
Poniżanie	1	9	9	19
Przemoc seksualna	2	0	1	3
Niszczenie rzeczy	4	3	5	12
Plucie	4	3	2	9

Nasilenie form przemocy w szkole i poza nią jest zróżnicowane. W szkole dominowały i nadal przeważają wyzwiska (50), poniżanie (31), pobicia (28), niszczenie rzeczy (26).

Rodzaj i kolejność form przemocy są podobne do poprzednich badań, jednak nasilenie występowania jest niższe. Dotyczy np. wymuszania pieniędzy, opluwania, zastraszania.

Podobnie wygląda sytuacja poza szkołą (tabela 5b). Tutaj dominują także wyzwiska, poniżanie i zastraszanie. Natężenie ich jest trochę mniejsze niż w poprzednim badaniu. Problemy związane z agresją należałoby wkrótce omówić z młodzieżą w poszczególnych klasach, a także z rodzicami.

Wniosek z tabel 5a i 5b jest pozytywny. Jest nieco lepiej i bezpieczniej, ale jest jeszcze wiele zadań edukacyjnych, wychowawczych, które należałoby podjąć w celu poprawy kultury zachowania z szacunkiem do drugiego człowieka. Są proponowane programy, warsztaty, treningi zastępowania agresji, obniżania emocji dla całych klas i wybranych uczniów.

Tabela 6a.

Doznane formy przemocy przez badanych uczniów w szkole.

Formy przemocy	W szkole			
	Kl. VI^B N=18	Kl. VIII^A N=18	Kl. VIII^B N=17	Razem N=53
Wyzwiska	11	9	10	30
Bicie, kopanie	4	1	1	6
Zastraszanie	2	1	2	5
Wymuszanie pieniędzy	1	1	1	3
Poniżanie	7	6	5	18
Przemoc seksualna	0	0	0	0
Niszczenie rzeczy	4	5	4	13
Zamykanie w łazience	3	3	0	6
Plucie	2	1	1	4

Tabela 6b.**Formy przemocy doznane poza szkołą.**

Formy przemocy	W szkole			
	Kl. VI^B N=18	Kl. VIII^A N=18	Kl. VIII^B N=17	Razem N=53
Wyzwiska	7	0	6	23
Bicie, kopanie	3	0	2	5
Zastraszanie	1	2	4	7
Wymuszanie pieniędzy	1	2	2	5
Poniżanie	2	1	2	5
Przemoc seksualna	0	0	1	1
Niszczenie rzeczy	3	3	2	8
Plucie	2	0	0	2

Badani uczniowie na terenie szkoły najczęściej doświadczają agresji słownej są to – wyzywanie 30 uczniów, poniżanie 18, niszczenie rzeczy 13. Pobicie zgłosiło 6 uczniów, zastraszanych było 5 uczniów. Poza szkołą przeważają również wyzwiska, niszczenie rzeczy, zastraszanie.

Badani uczniowie znacznie mniej doznają form przemocy poza szkołą niż w szkole. Chłopcy częściej skarżą się na : pobicie, opluwanie, zastraszanie. Dziewczęta na wyzwiska, poniżanie, niszczenie rzeczy. Dużo uczniów wymieniło po kilka form przemocy, natomiast pewna grupa uczniów nie doświadcza żadnej z badanych form przemocy ani w szkole, ani poza nią. Jedna badana dziewczyna z klasy VIII^B sygnalizuje doznanie przemocy seksualnej poza szkołą.

Tabela nr 7**Osoby stosujące przemoc wobec badanych.**

Osoby	Opinie uczniów			
	Kl. VI ^B N=18	Kl. VIII ^A N=18	Kl. VIII ^B N=17	Razem N=53
Rówieśnicy	12	7	12	31
Starsi koledzy	3	7	3	13
Sąsiedzi	0	0	0	0
Nauczyciele	2	1	0	3
Rodzeństwo	2	4	3	9
Rodzice	2	2	0	4
Pracownicy szkoły	2	0	0	2

W ocenie badanych wobec nich najczęściej agresywni bywają rówieśnicy (31), starsi koledzy (13). Co szósty uczeń skarży się na agresywne postawy swego rodzeństwa. Dominują tu skargi dziewcząt. Na przemoc ze strony nauczycieli narzeka 3 uczniów, w tym dwóch z klasy VI^B. Tylko 4 uczniów napisało o przemoc ze strony rodziców. Na przemoc ze strony sąsiadów nie narzeka żaden uczeń. Liczby te warto omówić na godzinach wychowawczych w badanych klasach.

Tabela nr 8**Reakcje uczniów na dostrzeganą krzywdę.**

Reakcje	Opinie uczniów			
	Kl. VI ^B N=18	Kl. VIII ^A N=18	Kl. VIII ^B N=17	Razem N=53
Uciekam	7	4	8	19
Proszę o pomoc dorosłych	11	15	14	40
Proszę o pomoc starszych kolegów	2	8	5	15
Zachowuje się agresywnie	1	0	3	4
Milczy	4	4	7	15
Staje w obronie	12	15	12	39

Badani uczniowie będąc świadkami przemocy najchętniej:

I – proszą o pomoc dorosłych (40)

II – stają w obronie (39)

Podobnie reagowali ich koledzy dziesięć lat wcześniej. Milczenie i uciekanie spotyka się częściej u dziewcząt. O agresywnym zachowaniu napisali w większości chłopcy.

Formy właściwego reagowania na agresję rówieśniczą w szkole i poza szkołą powinny być spopularyzowane na spotkaniach z udziałem wychowawców, rodziców i zaproszonych specjalistów : np. z Policji, Poradni itd. Reakcja na agresję i krzywdę wokół nas – to ważna umiejętność, która jest niezbędna w życiu także ludzi dorosłych. Pozbywanie się tzw. znieczulicy społecznej, a także organizowanie pomocy ofiarom przemocy, wzywanie do pomocy dorosłych, przechodniów, Policji , używanie telefonów może uratować zdrowie i życie.

Tabela nr 9

Reakcje uczniów na doznaną przemoc.

Reakcje	Opinie uczniów			
	Kl. VI^B N=18	Kl. VIII^A N=18	Kl. VIII^B N=17	Razem N=53
Płaczę	4	3	3	10
Uciekam	7	4	7	18
Proszę o pomoc kolegów	10	8	9	27
Zachowuje się agresywnie	2	2	6	10
Milczę	5	1	7	13
Proszę o pomoc rodziców	11	13	13	37
Proszę o pomoc nauczycieli	12	10	9	31

Doznając agresji uczniowie najchętniej proszą o pomoc rodziców (37), nauczycieli (31), kolegów (27). Do rodziców zgłaszają się przede wszystkim dziewczęta, co drugi zwraca się o pomoc do nauczycieli. Ucieka prawie co

trzeci badany uczeń. Płacz i ucieczka – to typowa reakcja dziewcząt, agresywni bywają częściej chłopcy. Niektórzy badani podawali więcej niż jeden rodzaj reakcji na doznawaną krzywdę. Analizując klasy można zauważyć typowe reakcje dla poszczególnych klas.

Badani uczniowie odpowiedzieli na pytanie : *czy byli do tej pory ofiarami cyberprzemocy ?*

Pozytywnie odpowiedzieli uczniowie :

z klasy VI^B - 4 uczniowie, w tym 1 dziewczyna

z klasy VIII^A - 3 uczniowie

z klasy VIII^B – 3 uczniowie, w tym 2 dziewczyny.

Natomiast sami zastosowali cyberprzemoc wobec kolegów :

2 chłopców z klasy VI^B, 2 uczniów z klasy VIII^B (1 chłopiec), 1 chłopiec z klasy VIII^A. Jak donosi prasa, TV w dużych miastach jest to nowa forma, bolesna dla wielu młodych ludzi forma przemocy psychicznej.

8. Wnioski ogólne z badania postaw uczniów wobec przemocy.

Pomiar wychowawczy przeprowadzony już w 2015 roku w kilku klasach pozwolił na wstępne zdiagnozowanie zjawiska przemocy w szkole i poza szkołą.

Analiza opinii uczniów SP i Gimnazjum pozwoliła Dyrekcji i Radzie Pedagogicznej opracować plan działań wychowawczych zmierzających do obniżenia poziomu agresji szkolnej w ciągu minionych lat.

Badanie kontrolne po upływie tych lat wśród 53 uczniów z trzech najstarszych klas wykazało, iż działania wychowawcze przyniosły dobre efekty. Stopień poczucia zagrożenia w szkole jest dla uczniów nadal niski (rozpiętość ocen od 0,8-1,4 w skali 6-stopniowej). Korytarz oceniono łagodniej (1,4). Wyjątek stanowi VIII^B (2,2). Bezpieczniej jest w łazienkach (1,5) poprzednio było od 1,7-2,7. Wyższe oceny teraz uzyskały sala gimnastyczna oraz szatnia w-f.

Badani uczniowie wystawili zbliżone oceny do poprzednich, takim sytuacjom jak przerwy lekcyjne, lekcje, dyskoteki, droga do szkoły. Przebywanie wśród kolegów jest dla nich trochę bardziej stresujące, szczególnie dla VI^B i VIII^B. Największy niepokój budzi przebywanie na ulicy i stadionie.

W szkole nadal przeważają wyzwiska i poniżanie, mniej jest zastraszania, opluwania, zamykania w łazience.

Widać efekty pracy wychowawczej zarówno w szkole jak i w rodzinach. Uczniowie stwierdzili podobnie jak badani wcześniej, że z agresją rzadziej spotykają się poza szkołą. Jednak zagrożenie w środowisku jest obecnie o wiele mniej nasilone niż w 2015 roku. Osoby agresywne to najczęściej rówieśnicy i starsi koledzy. Uczniowie widząc krzywdę proszą o pomoc dorosłych i udzielają pomocy (podobnie pisano dziesięć lat temu). Będąc krzywdzonym najczęściej proszą o pomoc rodziców, nauczycieli i kolegów.

W badaniu zastosowano „Skalę postaw” pozwalającą określić subiektywne nastawienie badanych uczniów trzech najstarszych klas wobec zjawiska

przemocy. Umieszczono w niej 12 stwierdzeń, które oceniali anonimowo badani według swej wiedzy, emocji i działań w praktycznym życiu. Za oczekiwane odpowiedzi czyli za tzw. normę, uznawane były odpowiedzi : „ zdecydowanie tak” na stwierdzenia 1,2,3 oraz „zdecydowanie nie” na stwierdzenia od 4-12.

W tabeli 10 zawarte są opinie uczniów na temat ich oceny zjawiska przemocy. Stwierdzenie nr 1 dotyczyło trudności zrozumienia przemocy jako zjawiska występującego wśród ludzi. Ogółem dla 23 uczniów spośród 53 badanych przemoc jest trudna do zrozumienia, 15 uczniów nie ma trudności z jej wyjaśnieniem, zaś 15 nie posiada zdania w tej sprawie.

Aż 42 uczniów uznało przemoc za zjawisko niebezpieczne, obserwowane w świecie, zaś 31 uczniów oceniło przemoc jako niebezpieczne w ich otoczeniu, w ich środowisku.

Powyższe dane świadczą o przeżyciach i niepokojach badanych związanych z ich oceną bezpieczeństwa.

Warto porozmawiać z uczniami dlaczego 18 z nich broni się agresywnie przed innymi (kiedy ? gdzie ? dlaczego ?)

Z tabeli 10 można wnioskować o postawach uczniów z poszczególnych klas i problemy omówić na godzinach wychowawczych i z rodzicami. Badanie zapewniło im anonimowość i szczerść odpowiedzi. W rozmowach na lekcjach mogą ustnie wyrazić swe opinie, obawy, emocje wynikające z występującą agresją rówieśniczą i w aktualnym świecie.

Tabela 11 ukazuje z kim badani najchętniej rozmawiają o swoich problemach szkolnych i osobistych.

Tabela nr 11**Rozmowy o problemach osobistych**

Osoby	Opinie uczniów			
	Kl. VI^B N=18	Kl. VIII^A N=18	Kl. VIII^B N=17	Razem N=53
Z rówieśnikami	7	8	8	23
Z rodzicami	13	16	7	16
Z wychowawcą	8	7	8	23
Z nauczycielem	2	5	2	9
Z pedagogiem	8	3	7	18
Z psychologiem	2	4	6	12

Badani uczniowie najchętniej zwracają się ze swoimi osobistymi problemami do rodziców. Dla wielu badanych matka jest częściej wybierana na powierzenie zmartwień, dla innych obydwie rodzice są rozmówcami o kłopotach osobistych. Wychowawcy a także pedagog i psycholog rozmawiają z uczniami o ich szkolnych i osobistych problemach na terenie szkoły.

11. Postawy uczniów wobec spożywania alkoholu i innych środków odurzających.

Najnowsze badania socjologiczne donoszą, że nie tylko młodzież w wieku dojrzewania ale i kilkuletnie dzieci mają pierwsze próby picia alkoholu, palenia papierosów czy spożycia narkotyków. Duży wpływ ma tutaj grupa rówieśnicza, a także postawa rodziców, cena tych środków.

Przeprowadzona ankieta w trzech klasach pozwala wstępnie ocenić zakres wiedzy uczniów o społecznych czynnikach spożywania alkoholu, o dostępności w sklepach na terenie gminy.

Analiza odpowiedzi uczniów, zawartych w załączonym zestawieniu, pozwala ocenić ich postawy i wiadomości zdobyte do tej pory w procesie nauki szkolnej. Kilka zagadnień z 12 zawartych w „Ankiecie” wymaga uzupełnienia podczas lekcji, spotkań z wychowawcami, rozmów z pedagogiem, pielęgniarką.

Uczniowie stwierdzili, że mieliby trudności w zakupie alkoholu w sklepach (od kilku do 60%) w różnych klasach). Wielu napisało: „nie wiem”, „nie kupuję bo nie piję”. Co trzeci uczeń mógłby kupić alkohol.

Bardzo przydatne dla wychowawców i rodziców mogą być odpowiedzi uczniów na pytanie: *czy w ciągu ostatnich 30 dni spożywali alkohol, palili papierosy, używali narkotyków ?*

Z tabeli poszczególnych klas wynikają bardzo interesujące wnioski. Dla przykładu: spośród 53 uczniów w tym okresie tylko 4 z obydwu klas VIII wypilo jakiś napój alkoholowy (w tym 1 dziewczyna), przeważa piwo i wódka. Środki odurzające używała tylko jedna dziewczyna z klasy VIII^B. Ogółem 12 uczniów spożywało w tym okresie środki energetyzujące, były to głównie dziewczyny. Dwie dziewczyny wypaliły jednego lub kilka papierosów, zaś pięciu uczniów wypaliło e-papierosy. Badani uczniowie są namawiani przez rówieśników do picia i zażywania środków odurzających, wielu z nich potrafiło wielokrotnie odmówić. Niektórzy starają się powstrzymywać kolegów od picia.

Po badaniach właściwe działania wychowawcze skierowane na uczniów próbujących pić alkohol, palących papierosy, próbujących narkotyki – przy zaangażowaniu rodziców – mogą przynieść pozytywne efekty zdrowotne. Warto także zachęcić większość uczniów nie pijących, nie palących do dalszej abstynencji, unikania propozycji picia i namawiania w grupie koleżeńskiej.

Zadania wychowawcze i opiekuńcze w klasach, w szkole i w rodzinach, opracowane na podstawie analizy wyników badania pomogą zwiększyć w przyszłości poczucie bezpieczeństwa uczniów, obniżyć poczucie lęku i niepokoju.

Profilaktyka i edukacja w I i II semestrze mogą zapobiec ryzykownym zachowaniom dzieci i młodzieży na terenie szkoły i w czasie wolnym.

12. Propozycje uczniów dla poprawy bezpieczeństwa.

Badani uczniowie zgłosili pomysły dla zwiększenia spokoju przebywania na terenie szkoły :

- udostępnić uczniom kącik ciszy,
- zwracać uwagę tym co źle robią,
- potrzebne dyżury na każdym korytarzu,
- prowadzić rozmowy i rozwiązywać problemy,
- więcej zajęć z psychologami,
- zainstalować monitoring

Znaczna część uczniów odpowiedziała : „*nie wiem*”, „*nie mam pomysłów*” co należy zrobić w szkole i w miejscu zamieszkania, by było bezpieczniej.

Kolejne spotkania, w czasie których będą omawiane wyniki wypowiedzi uczniów w ankietach, pozwolą uzyskać kolejne propozycje ustne badanych do uwzględnienia ich w organizacji przez Dyрекcję i Radę Pedagogiczną nauki i wypoczynku.